

הרב עמרם פריד

מו"צ בבית ההוראה "קהילות יעקב"

בענין איסור מכירת קרקע לגוי
בארץ ישראל

אתר התכנית

א.

פסוק י' והראב"ד (הל' ע"ז פ"י ה"ו) דהלאו קאי על ז' אומות. והק' האחרונים לשיטתם, דאם קאי אז' אומות, הא כתיב לא תחיה כל נשמה. ותי' החזו"א (אבה"ז סי' קמו) דקרא קאי באופן דא"א להרגן.

אכן דעת הרמב"ם (פ"י מהל' ע"ז ה"ו) דקאי אף על שאר אומות, וכל זמן שלא קיבל על עצמו שבע מצוות בני נח נחשב גוי ואסור שישב בארצו, אבל אם קיבל שבע מצוות בני נח אז דינו כגר תושב [עיי' ע"ז סד ע"ב]. וז"ל הרמב"ם, "אסור לנו להניח גוי עובד עבודה זרה בינינו אפילו יושב ישיבת ארעי או עובר ממקום למקום לסחורה לא יעבור בארצו עד שיקבל עליו שבע מצוות שנצטוו בני נח שנאמר לא ישבו בארצך אפילו לפי שעה, ואם קיבל עליו שבע מצוות הרי"ז גר תושב. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג" וכו'. והראב"ד השיג עליו דקאי רק אז' אומות, ואפילו לדבריו

איסור מכירת קרקע בארץ ישראל לגוי נאמר בכמה פסוקים בתורה. פסוק ראשון נאמר בפרשת משפטים (פרק כג פסוק לג) "לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי כי תעבוד את אלהיהם כי יהיה לך למוקש"*. פסוק נוסף מצינו בפרשת ואתחנן (פרק ז פסוק ב) "ולא תחנם" וכפי שדורשת הגמ' בע"ז (כ ע"א) מפסוק זה ג' דרשות, א. לא תתן להם חן שאסור לשבח גוי ולומר כמה נאה גוי זה כמה נאים מעשיו, ואיסור זה כדי שלא נלמד ממעשיו הרעים. ב. אסור ליתן מתנת חנם לגוי. ג. אסור למכור לגוי קרקע בא"י ודורשים זאת "לא תחנם" - לא תתן להם חניה בקרקע.

ובאיסור הראשון ד"לא ישבו בארצך" וכו' נחלקו הראשונים אם האיסור הוא דוקא בז' עמים או אף בכל האומות, דעת רש"י בגיטין (מה ע"א) והסמ"ג (מצוה מט) והרמב"ן (דברים פרק כ'

א. ולדעת הרמב"ן נלמד זאת ממה שנאמר בפרשת בהר "והארץ לא תמכר לצמיתות" הובא דבריו בחינוך סי' שלט עיי"ש ואכמ"ל.

אסור לשכנעו להישאר. וענין זה מצוי באנשים שיש להם עובדים זרים שרוצים לחזור לארצם, ופעמים היהודי כבר התרגל להעזר בהם ורוצה שישארו, דלפי הנ"ל אסור לשכנעם להישאר או כל כיוצ"ב. וכמו כן אם אדם מחו"ל רוצה לבוא עם המשרת הגוי שלו לארץ ישראל, יש לחוש ששוכר באיסור הנ"ל. וכן אם יש כאלו שמעודדים הגירה של גוים לארץ, שמא עוברים על איסור זה.

ב.

ובאיסור השני ד"לא תחנם כתבו תוס' בע"ז (שם ד"ה דאמר) דאף דהפסוק איירי בז' עמים, מ"מ קאי אף אשאר אומות דאין סברא לחלק בין ז' אומות לשאר אומות.

ולענין אם איסור זה קאי דוקא בעובדי ע"ז, נחלקו בזה הראשונים, דבשו"ת הרשב"א (ח"א סי' ח) והמאירי בע"ז (שם) מבואר [לגבי איסור מתנת חנם], דבישמעלים שאין עובדים ע"ז מותר. אכן בטור (חו"מ סי' רמט לגירסת דפוס ישן) מבואר דקאי אף בישמעלים, ורק לגר תושב מותר. וכ"כ הב"י (חו"מ שם). וכ"כ הסמ"ע (שם סק"ב). וכ"כ הש"ך (יו"ד סי' קנא סק"ח).

והנה יל"ע איך לוקחים הלואה בהיתר עיסקא מהבנק וכגון שלוקח הלואה לצורך קניית דירה, והרי לפעמים צריך להקנות לבנק את העיסקא כמבואר בראשונים [עי' ב"י יו"ד סי' קעז ס"ה בשם תשובת מיימוניות וכן הוא

ישיבה כתיב בהו ולא העברה, עכ"ד הראב"ד. והיינו דלדעת הראב"ד האיסור הוא רק בישיבה [ואולי אפילו ישיבת ארע], אבל לא בעובר ממקום למקום. וכתב הכ"מ וז"ל, "ורבינו משמע ליה דכיון דטעמא משום פן יחטיאו אותך לי אפילו בישיבת עראי או בעובר ממקום למקום איכא למיחש להכי הלכך על כרחך לומר דישיבה- דכתיבה בהו אפילו כל דהוא קאמר ומשבע אומות ילפינן לשאר אומות דהא בהו נמי שייך פן יחטיאו", עכ"ל.

והנה הרמב"ם בתחילת ההלכה הנ"ל כתב, שכל זה בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם שאז אסור כל הנ"ל, אבל אם יד הגויים תקיפה או בזמן שגלו ישראל לבין האומות אין את הדינים הנ"ל.

ואף דכתב הרמב"ם דאם יד הגוים תקיפה או בזמן שגלו ישראל אין את הדינים הנ"ל, נראה לכאורה דכל זה רק כשיש סכנה לסלק הגויים מחמת שידם תקיפה וישראל בגלות, אבל אין כוונת הרמב"ם דבטל האיסור ד"לא ישבו בארצך" לגמרי בכל האופנים, אלא עדיין אף בזמן שיד הגוים תקיפה וישראל בגלות, מה שיש ביכלתינו למנוע מהם להגיע או לעזוב את הארץ יש לעשות כן, דאיך יעקר איסור זה. ולפי זה נראה דיש כמה אופנים שיש ליזהר בהם גם בזמן הזה משום האיסור ד"לא ישבו בארצך", וכגון אם גוי רוצה לעזוב את הארץ

אורח 1234567
אוצר החכמה

במנחת חינוך (מצוה שלט ובשו"ת משיב דבר יו"ד סי' ט בקונטרס דבר השמיטה. [דלא כמו שכתב בשמן המור יו"ד סי' צ]. אמנם יש לעיין האם איסור מכירה לזמן הוא רק באופן שאינו יכול לקנות מהגוי מתי שירצה, אבל אם יכול לקנות מהגוי מתי שירצה לכו"ע מותר ולפי זה בנדון דידן כיון שיכול לקנות מהבנק בכל עת את חלקם בדירה ע"י פרעון שמא אין זה בכלל מכירה לזמן, וצ"ע. [ולכאורה מהסוגיא דע"ז יד ע"ה "הא דקל ביש מזבנין והתנן אין מוכרין להם במחובר לקרקע" וכו', יש להוכיח משם דגם בנדון דידן אסור, ועיין בחזו"א שם, ויל"ע בזה].

עוד כתב החזו"א (שם) שגם מכירה קרקע לגוי לצורך ולתועלת הישראל אסור, [והוא דלא כמו שכתב שו"ת ישועות מלכו יו"ד סי' נה. ועיין עוד בשו"ת שמן המור יו"ד סי' צ שכתב עוד צדדים להקל בזה].

ועיין בכפתור ופרח (פ"י) דכתב שכל שהוא אנוס למעות לא אסרה תורה. אמנם עיין בפאת השולחן (סי' א) ובמכתבי החזו"א שהובאו בספר דרך אמונה (סוף חלק ג) שכתבו שאין להקל בזה ורק לצורך פיקוח נפש מותר.

עוד כתב החזו"א (שם) שאף אם יש לגוי קרקע בארץ ישראל אסור למכור לו עוד קרקע, שהרי מוסיף לו חניה בארץ ישראל, וח"ו לנהוג קלות ראש בל"ת דאורייתא, וא"כ אין להתיר בנידון דידן משום מה שיש לבנק בעלות בעוד קרקעות באר"י.

בראב"ד בתמים דעים תשובה ס והארכנו בזה במקום אחר ואכמ"ל] והרי יתכן שיש בבנק בעלי מניות גוים ונמצא שמקנה לגוי חלק בנכס ועובר על איסור לא תחנם. וכידוע שיש שהקלו באופן שבעלי המניות הם מועטים ואינם יכולים לקבוע דברים [נעין שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' א] מ"מ יל"ע בזה בנדון דידן, וגם הרי יש שהחמירו בזה ובפרט במניות דידן שהמציאות השתנתה מזמן העבר.

וגם באופנים שאין צריך להקנות לבנק להדיא על ידי קנין סודר וכד', וכגון שהכסף עובר ישירות מהבנק למוכר הדירה, מ"מ כיון שמירי בהיתר עיסקא, ועיסקא פירושו שותפות של הבנק והקונה בדירה, נמצא שהבנק קונה מהמוכר חלק מהדירה ושוב נמצא שיש שותפות של בעלי מניות גוים בדירה, ומוכר הדירה עובר על איסור לא תחנם, ולפי זה הקונה יעבור על איסור לפני עור משום שמכשיל את המוכר באיסור לא תחנם, וכפי שיתבאר להלן. [ולדעת החכמת שלמה שיובא להלן אף הקונה עובר על איסור לא תחנם כיון שהוא מסייע לבעלי המניות הגויים לקנות חלק מהדירה].

ועיין בחזו"א (שביעית סי' כד) שכתב דיש איסור לא תחנם במכירת קרקע לגוי אף אם הנכרי לא יגור שם בפועל. [והוא דלא כמו שכתבו בשו"ת הר צבי יו"ד סי' קכג ובשו"ת תורת חסד סי' רטו].

עוד כתב החזו"א (שם), דבמכירה לזמן יש איסור לא תחנם, וכן הוא